

Predrománska cirkevná architektúra na Slovensku

Obdobie 9. až začiatku 11. storočia na Slovensku je v znamení vzniku prvých historicky známych štátnych útvarov – Nitrianskeho kniežatstva, Veľkej Moravy a Uhorského štátu. Šírenie kresťanstva na ich území organizačne zavŕšil v karolínskom období vznik moravského arcibiskupstva na čele s Metodom v r. 870 a po roku 1000 uhorská cirkevná organizácia.

Kostol sv. Margity v Kopčanoch a **Kostol sv. Juraja v Kostol'anoch pod Tríbečom** sú prvé murované cirkevné stavby z tohto obdobia. Sú výnimočným dokladom stavebného typu európskej cirkevnej architektúry charakteristického pre 6. až začiatok 11. storočia, ako z hľadiska stavu zachovania, tak i použitých stavebných technológií a stavebných detailov. Výrazne prispievajú aj k poznaniu vývoja nástennej maľby od 9. do začiatku 11. storočia v stredoeurópskej oblasti.

Oba kostoly predstavujú symbol kresťanstva ako nadčasového a zjednocujúceho fenoménu, ktorý mal zásadný vplyv na dejiny a súčasnú tvár Európy. Dokladajú aj živé tradície kultu svätého Cyrila a Metoda, ktorí svojou misijnou činnosťou založenou na presadzovaní staroslovanského jazyka pre liturgický život v období ranného stredoveku, ovplyvnili široké územie strednej, južnej a východnej Európy.

Kostol sv. Margity v Kopčanoch

Kostol sa nachádza na juhozápadnom Slovensku v obci Kopčany, pri rieke Morave, na dnešných hraniciach s Českou republikou. Tento kostol je jediným, v hmote takmer kompletne zachovaným veľkomoravským kostolom. Je súčasťou Mikulčicko - Kopčianskej aglomerácie, ktorá patrila medzi hlavné centrá Veľkomoravskej ríše. Patrí k ústredným objektom archeologického náleziska s dokladmi pôvodnej, relatívne samostatnej sídliskovej jednotky. Kostol s cintorínom bol v 9. až 10. storočí centrálnou stavbou cirkevného okrsku na historickej ceste do mikulčického hradiska Valy o ktorom sa predpokladá, že mohol byť sídlom moravského arcibiskupa Metoda.

Kostol sv. Juraja v Kostol'anoch pod Tríbečom

Obec Kostol'any pod Tríbečom spomínaná v Zoborskej listine z roku 1113 sa nachádza 20 km severovýchodne od Nitry, pôvodného sídla kniežat'a Pribinu. Kostol sv. Juraja pravdepodobne súvisí s benediktínskym kláštorom na nitrianskom Zobore. Od svojho vzniku najneskôr koncom 10.-prvej pol. 11. storočia slúži potrebám miestnej farnosti. V kostole sa zachovali unikátne nástenné maľby s mariánskym cyklom najneskôr z konca 10.-prvej pol. 11. storočia. Kostol bol v 13. storočí predĺžený o prístavbu s emporou a vybavený gotickým liturgickým zariadením. Dnes je unikátnou expozíciou predrománskej nástennej maľby na Slovensku.

Autori textu: Peter Baxa, Ľubica Pinčíková